

# QOY ƏDALƏT ZƏFƏR ÇALSIN!



"SƏS" qəzeti mənim  
üçün ən əziz qəzətdir

Tarixin fenomen LİDERİ



3



№ 228 (7396)



11 dekabr 2025-ci il.  
Qiyməti 60 qəpik

Qəzet 1991-ci il  
yanvarın 11-dən çıxır

## Pentaqondan İrana “Əqrəb zərbəsi”



4

Moskva keşşələri  
Paşinyana qarşı  
“qalxana”  
çevirir...



4

## Azərbaycan stabil və etibarlı tərəfdaşdır!



2

Prezident İlham Əliyev Böyük Britaniya və  
Şimalı İrlandiya Birləşmiş Krallığının Azərbaycan üzrə  
ticarət elçisini və "John Deere" şirkətinin Mərkəzi Asiya  
və MDB ölkələri üzrə prezidentini qəbul edib

“Aİ-Ermənistən sənədində TRIPP  
layihəsinə bir dəfə də istinad  
edilməməsi ciddi narahatlıq doğurur”



2

Kurikulum sistemi  
Azərbaycan təhsilinə nə verdi?



5

Azərbaycanda su qılığı  
gözənlənilirmi?



8

Zəfərin 5 il: bu  
gün Zəfər Paradını  
xatırlayıram...



4

**A**zərbaycan Prezidenti İlham Əliyev dekabrın 10-da Böyük Britaniya və Şimalı İrlandiya Birləşmiş Krallığının Azərbaycan Respublikası üzrə ticarət elçisi Lord Olderdays qəbul edib. Lord Olderdays Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh gündəliyinin irəli aparılması ilə bağlı Vaşinqtonda əldə olunmuş nəticələr münasibətlə dövlətimizin başçısını təbrik etdi.

Tebriklərə görə təşəkkürünü bildirən Prezident İlham Əliyev Azərbaycanla Ermənistan arasında razılaşmaların əldə olunmasının tarixi əhəmiyyətinə toxunaraq, bu məsələdə Prezident Donald Trampın rolunu xüsuslu vurğuladı. Dövlətimizin başçısı Azərbay-

# Azərbaycan stabil və etibarlı tərəfdasıdır!

Prezident İlham Əliyev Böyük Britaniya və Şimalı İrlandiya Birləşmiş Krallığının Azərbaycan üzrə ticarət elçisini və "John Deere" şirkətinin Mərkəzi Asiya və MDB ölkələri üzrə prezidentini qəbul edib



canın sülh gündəliyinin təşəbbüskarı kimi onun irəli aparılması üçün bundan sonra da səylərini davam etdirəcəyini bildirdi və sülh şəraitinin regionun iqtisadi potensialının inkişafına töhfəsinə toxundu.

Prezident İlham Əliyev Azərbaycanla bp şirkəti arasında 30 ildən artıq davam edən uğurlu əməkdaşlığı qeyd etdi.

Söhbət zamanı Azərbaycanla Böyük Britaniya və Şimalı İrlandiya Birləşmiş Krallığı arasında strateji tərəfdəşliq, dostluq və etimada əsaslanan münasibətlərin uğurla inkişaf etdiyi vurgulandı, siyasi, iqtisadi, ticarət, investisiya, enerji, o cümlədən bərpəolunan

enerji, müdafiə sənayesi, təhsil və digər sahələrdə əməkdaşlığın genişləndirilməsi üçün böyük potensialın olduğu qeyd edildi. İkite-rəfli əlaqələrimizin dərinləşdirilməsində müxtəlif səviyyəli qarışılıq səfərlərin əhəmiyyəetine toxunuldu. Böyük Britaniya şirkətlərinin Azərbaycanın işğaldan azad olunmuş ərazilərində aparılan bərpa və quruculuq işlərində iştirak etməklə bu məsələyə töhfəsi məmənluqla qeyd olundu.

Prezident İlham Əliyev dünən həmçinin "John Deere" şirkətinin Mərkəzi Asiya və MDB ölkələri üzrə prezidenti, "John Deere Walldorf International" MMC-nin Baş icraçı direktoru Ksaba Leykonu qəbul edib. Söhbət

zamanı Azərbaycanda kənd təsərrüfatının geniş potensialının olduğu vurğulanaraq, bu sahənin inkişafı ilə bağlı dövlət səviyyəsində həyata keçirilən işlər qeyd olundu.

"John Deere" şirkətinin ölkəmizdə uğurla fəaliyyət göstərdiyini deyən qonaq əməkdaşlığı genişləndirməkdə maraqlı olduqlarını bildirdi, Azərbaycanda pambıqcılıq sənayesi ilə bağlı irəli sürdükləri layihə barədə məlumat verdi.

Ksaba Leykon Bakıda şahidi olduğu inkişafın onda dərin təəssürat hissi yaratdığını dedi.

Görüşdə Azərbaycanla şirkət arasında əməkdaşlığın perspektivləri müzakirə olun-

du, təhsil və təlim mərkəzinin yaradılması, qarşılıqlı təcrübə, suvarma, logistika, pambıq və taxıl istehsalı dəyer zəncirinin rəqəmsallaşdırılması məsələləri ətrafında fikir mübadiləsi aparıldı.

Qeyd edək ki, 1837-ci ilde ABŞ-da qurulmuş "John Deere" kənd təsərrüfatı, tikinti və meşəçilik avadanlıqlarının istehsalı ilə məşğul olan qlobal miqyasda aparıcı şirkətlərden biridir. Şirkətin əsas fəaliyyət sahələrinə traktor, kombayn, pambıqyigan maşınların istehsalı daxildir. Ötən il ümumi gəliri 52 milyard ABŞ dollarına yaxın olan "John Deere" in 30-dan çox ölkədə zavodları və ofisləri fəaliyyət göstərir.

**“2**025-ci il dekabrın 2-də Avropa İttifaqı (Aİ) və Ermənistən arasında Brüsseldə keçirilən Tərəfdəşliq Şurasının VI iclasının nəticəsində imzalanmış "Avropa İttifaqı-Ermənistən Tərəfdəşliyi" üçün Strateji Gündəlik" adlı sənəddə postmünaqışa dövründə reallıqları təhrif edən və bütövlükde Azərbaycanla Ermənistən arasında sülh gündəliyinə zidd olan bir sıra məsələlərin prioritətləşdirilməsi ciddi narahatlıq doğurur." AZERTAC xəbər verir ki, bu fikirlər Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyinin (XİN) həmin sənədə dair şərhində yer alıb.

Azərbaycan XİN-in şərhində, həmçinin bildirilib: "Növbəti 7 il müddətində Aİ ilə Ermənistən arasında strateji prioritetləri müəyyənləşdirən bu ikitəfli sənəddə Azərbaycanı hədəf alan məsələləre yer ayrılmazı qəbul edilməzdir və bu, eyni zamanda, Azərbaycan-Avropa İttifaqı münasibətlərinin perspektivlərinə mənfi təsir edir.

Sənədin giriş hissəsində və bir sıra digər bölmələrində Azərbaycan tərəfindən təqdim edilmiş reinteqrasiya planından imtina etdiyindən sonra ölkəmizdən könüllü şəkildə Ermənistəna miqrasiya etmiş erməni sakinlərə istinadən "Azərbaycanın herbi əməliyyatlarından sonra köçküñ düşmüş Qarabağ ermə-

## "Aİ-Ermənistən sənədində TRIPP layihəsinə bir dəfə də istinad edilməməsi ciddi narahatlıq doğurur"

*Azərbaycan XİN-dən Aİ-Ermənistən Strateji Gündəliyinə kəskin etiraz*



niləri" ifadəsinin işlədilməsi və bu məsələnin Aİ və Ermənistən arasındakı tərəfdəşliq prioriteti kimi müəyyən edilməsi, eləcə də bu kateqoriya insanların "qaçqın" statusunda qeyd edilməsi Azərbaycana qarşı qərəzin açıq-aydın nümunəsidir. Həmçinin sənədin regionda normallaşma proseslərinə Aİ-nin mümkün təhfələri bölməsində Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsinin bütün müvafiq qərarlarının tam, dərhal və effektiv həyata keçirilməsinin dəstekləməsi, birmənəli olaraq, Ermənistən tərəfindən Azərbaycana qarşı irəli sürülmüş məlum iddiaları nə-

zərde tutur.

Azərbaycanla Ermənistəna bir-başa aid olan və sırf ikitəfli xarakter daşıyan bir məsələnin üçüncü tərəflə gündəmə gətirilməsi tama-milə məntiqsiz olmaqla yanaşı, belə bir yanaşma Azərbaycanın da Ermənistənə qarşı həyətə öz legitim məhkəmə iddialarının mövcudluğunu nəzərə almır.

Azərbaycan, ABŞ və Ermənistən liderlərinin iştirakı ilə Vaşinqtonda paraflanmış sülh sazişində bu iddiaların aradan qaldırılmasına dair müddəə nəzərə alındıqda, Aİ-Ermənistən sənədində həmin mə-

sələye toxunulması sülh prosesi ilə birbaşa ziddiyət təşkil edir və Ermənistən tərəfinin bəyan etdiyi niyyətlə bağlı ciddi suallar yaradır.

İnsanlıq əleyhinə cinayətlər və hərbi cinayətlərdə ittihad olunan və məhkum edilmiş erməniəsilli şəxslərin "əsir" statusunda qeyd edilməsi və onların azadlığa buraxılmasının ayrıca prioritət kimi müəyyən edilməsi reallıqların ciddi şəkildə təhrif edilməsidir və qəbul edilmədir. Aİ-Ermənistən sənədində Ermənistən regional konsensusdan məhrum olan "sülh kəsişməsi" təşəbbüsü dəstekləyən çoxsaylı müddəələrin əks olmasına baxmayaraq, 8 avqust Vaşinqton sammiti zamanı normallaşma prosesi çərçivəsində əldə edilmiş və mühüm əhəmiyyət kəsb edən "Beynəlxalq Sülh və Rifah naminə Tramp Marşrutu" (TRIPP) layihəsinə bir dəfə belə istinad edilməməsi ciddi narahatlıq doğurur. Bu hal Ermənistən Vaşinqtonda Baş nazirleri tərəfindən imzalanmış TRIPP sazişi çərçivəsində öhdəlikləri icra etmək niyyətinin ciddiliyi və Aİ-nin bu layihəyə bəyan etdiyi dəstəyi barədə suallar yaradır.

Azərbaycanla Ermənistən ara-

sında paraflanmış saziş layihəsinin 7-ci maddəsində tərəflərin qarşılıqlı sərhəddə hər hansı üçüncü tərəfin qüvvələrini yerləşdirməkələ bağlı öhdəlik nəzərə alındıqda, Azərbaycana qarşı təbligat vasitəsi kimi istifadə olunan Aİ-nin Ermənistəndəki Müşahidə Missiyasının (EUMA) fəaliyyətinə xitam vermək əvzine, EUMA-nın mövcudluğunun qorunması və missiyanın tam operativliyinin təmin olunmasının prioritətləşdirilməsi digər narahatlıq mənbəyidir. Prioritetlər sırasında qeyd edilənlərlə yanaşı, herbi və müdafiə məsələlərinin vurğulanması Ermənistənə hərbiləşməsinə xidmət edir. Yuxarıda qeyd olunan məsələlər avqustun 8-dən etibarən postmünaqışa dövründə əldə edilmiş müsbət irəliyişlər fonunda keçmiş münaqışın elementlərini yenidən gündəmə gətirir və Ermənistən niyyətləri barədə ciddi şübhələr yaradır. Ermənistən və Aİ-nin mövcud reallıqları əks etdirməyən bu zərərlə müddəələrin aradan qaldırılması istiqamətində konkret addımlar atacağını gözleyirik. Öz növbəmizdə vəziyyəti diqqətlə izləməyə davam edəcək və zəruri nəticələr çıxarácağıq".

Dekabrin 12-si xalqımızın Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin anım günüdür. Tarixi yaradan və yaşadan dahi şəxsiyyət Heydər Əliyev bütün ömrünü xalqımızın rıfah halının yaşlılaşmasına, dövlətimizin beynəlxalq aləmlərdə mövqelərinə həsr etmişdir. Ulu Öndər Heydər Əliyev tarixi çıxışlarının birində deyirdi: "Azərbaycan dünyaya gənəş kimi doğacaq". Bu kelam reallığa çevrildi və Azərbaycanı dünyadan ən ikişaf edən, qüdrətli dövlətlərdən biri oldu. Bu gün Azərbaycanın adı dünya xalqları tərəfindən hörmətlə çəkilir, xarici dövlətlər ölkəmizlə iki və çoxxərfli əlaqələr qurmağa, məməkdaşlıq münasibətləri yaratmağa can atır. Azərbaycanın dəstəyi olmadan heç bir regional layihə reallaşa bilməz. İkinci Qarabağ müharibəsində 30 illik erməni işgalinə son qoyulması və ərazi bütövlüyünü, suverenliyinin bərpa edilməsi ilə Azərbaycan regionda yeni realllıqlar yaratdı. Bu na görə Dahi Öndərimiz Heydər Əliyevə minnətdarıq. Onun həyat yolu, gördüyü xeyrli, gərkli işlər nümunəvi məktəbdür. Hələ sövətlər birliyi dövründə Azərbaycana rəhbərlik etdiyi dönmədə Dahi Öndər Heydər Əliyev respublikamızın inkişafına, xalqın oyanışına, təşəkkül tapmasına xüsus önem vermişdir.

### Xalqa bəxş edilən şərəflər özü

Ulu Öndərimiz Heydər Əliyevin düzgün, məqsədönlü siyaseti nəticəsində 1969-1982-ci illərdə milli gəlir 2,6, sənaye mehsulu 2,7, kənd təsərrüfatı 2,3 dəfə artı, 249 yeni iri sənaye müəssisəsi yaradıldı. Ölkənin sənaye potensialı əvvəlki illeri iki dəfə üstəldə. Həmin dövrdə 813 min yeni iş yeri açıldı, əhalinin güzəranı qat-qat yaxşılaşdı. Respublikamızın elmi-texniki potensialı dəfələrlə artı, 265 elmlər doktoru, 3141 elmlər namizədi hazırlanırdı. Ötən əsərin 80-ci illərinin əvvəllerində ən nüfuzlu ali məktəblərə respublikamızdan göndərilən gənclərin sayı ildə 1000-1400 nəfər təşkil edirdi. Hər il 800-1000 azərbaycanlı genç işa ittiifaqın nüfuzlu hərbi məktəblərində hərb sənətinin sırlarına yiyələndi. Ulu Öndər Heydər Əliyev həmin dövrdə azərbaycanlıların keçmiş SSRİ-nin nüfuzlu ali təhsil ocaqlarında təhsili üçün səyələrə çalışır, respublikamız üçün ayrılmış müsabiqə-dənənəkar yerlərin sayının artırılması Moskvadan israrla tələb edir, əksər hallarda buna nail olurdu. 1970-ci ildə respublikadan kənarə oxumağa göndərilən belə tələbələrin sayı əger 60 nəfər idise, 1975-ci ildə onların sayı 600 nəfərə, 1978-ci ildə 800-900 nəfərə çatmışdır. Beləliklə, SSRİ-nin müxtəlif ali təhsil müəssisələrinə göndərilənlərin sayı o zaman təxminən Azərbaycan Dövlət Universitetinə bir il ərzində qəbul olunanların sayına bərabər idi. Ümummilli Lider Heydər Əliyev çox sonralar - 1997-ci ildə keçmiş SSRİ-nin müxtəlif universitetlərində ali təhsil almış məzunlarla görüşündə bununla bağlı xatırlamışdır: "Azərbaycanda kədri hazırlığı məsələsi ilə şəxşən, bilavasitə ciddi məşğul olarken və o cümlədən, sizləri respublikamızdan kənardə ali məktəblərə göndərərkən mütləq və mütləq Azərbaycanın gələcəyini, müstəqilliyini düşünürdüm. O vaxt mən inanırdım: vaxt gələcək ki, bu kadrlar müstəqil Azərbaycana lazım olacaq. Vaxt gələcək ki, nəhayət, Azərbaycan müstəqil olacaq və bu kadrlar Azərbaycanın müstəqilliyini təmin edəcəklər".

# Tarixin fenomen LİDERİ

Ulu Öndər Heydər Əliyev qurucu lider, dahi şəxsiyyət olaraq daim xalqın qəlbində yaşayacaq



Ulu Öndərin qeyd etdiyi isteklər nəhayət 1991-ci il də reallaşdı, Azərbaycan müstəqil dövlət oldu. Lakin dövlətin sükanı arxasında səriştəsiz, bacarıqsız şəxslərin olması dövlətçiliyin mehvə edilməsini üzüntü qoymuşdur. Zor gücünə həkimiyəti zəbt etmiş AXC-Müsavat cütlüyü ölkənin müstəqilliyini möhvələndirdi. Xalqın üzərinə güc strukturlarını göndərir, onları zor gücünə sakitləşdirməyə çalışır. 1993-cü ilin iyun hadisələri ölkə daxili ağır durumun kulminasiya nöqtəsi oldu. Azərbaycanda vətəndaş mühərbiyi qazılmaz idi. Ancaq aydın təfəkkürlü ziyanlılar, böyük xalq kütlələri vətəndaş mühərbiyəndən qəçməyin və ölkənin düşdüyü böhrandan çıxarması yolunu Ulu Öndərimiz Heydər Əliyevin ikinci dəfə həkimiyətə gəlməsində gördülər. Azərbaycanın düşcar ola biləcəyi daha böyük fəlakətlərin qarşısını almaq üçün ziyanlılar Ulu Öndər Heydər Əliyevə müraciət etdi. 1992-ci il oktyabrın 16-da 91 ziyanlı "Səs" qəzeti vasitəsi Ulu Öndərimizə müraciət etdi. Müraciətdə deyildi: "Dövlət quruculuğundakı çoxılık təcrübənizə əsaslanaraq Siz qısa müddətə Azərbaycanda geniş xalq kütlələrini özündə birləşdirə biləcək böyük, güclü, nüfuzlu və işlək partiya yarada bilərsiniz. Öz adınızdan və on minlərlə respublika vətəndaşından Sizdən xahiş edirik ki, təşəkkül tapan Yeni Azərbaycan Partiyasına rəhbərlik etməyə razılıq verəsiniz. Azərbaycan Sizin sözünüzü və qəti qərarınızı gözləyir". Ümummilli Lider Heydər Əliyev "Səs" qəzeti vasitəsi ilə ziyanlılara göndərdi 24 oktyabr 1992-ci il ta-

rixi cavab məktubunda Yeni Azərbaycan Partiyasının yaradılmasına və ona rəhbərlik etməyə razılıq verdi: "Güman edirəm ki, müstəqil Azərbaycan dövlətinin geleceklə həyatının və fealiyyətinin əsasını teşkil edən demokratiya və siyasi plüralizm şəraitində Sizin müraciətinizdə göstərilən Yeni Azərbaycan Partiyasının yaradılması obyektiv zərurətdən doğur. Belə partiya Azərbaycanın siyasi-ictimai həyatında fəal iştirak edərək yeni, müstəqil Azərbaycan dövlətinin möhkəmləndirilməsində və inkişafında tarixi rol oynaya bilər".

### Xalq öz liderinə öz təşəkkürünü bildirmək üçün ona bir ad verdilər- Ümummilli Lider

1992-ci il noyabrın 21-də Naxçıvanda keçirilən təsis konfransında Yeni Azərbaycan Partiyası təsis edildi və Ulu Öndər Heydər Əliyev partiyanın Sədri seçildi. YAP-in yaranması, Ümummilli Lider Heydər Əliyevin bu partiyaya Sədri seçilməsi respublikanın o zaman ki, gərgin, təhlükəli ictimai-siyasi vəziyyətdən və getdikcə bu vəziyyətin daha da keşkinleşməsindən irəli gələn tarixi zərurət oldu. Ulu Öndər Heydər Əliyev deyirdi: "Yeni Azərbaycan Partiyası Azərbaycanda gedən ictimai-siyasi proseslərin içərisində çıxan zərurətdə... Yeni Azərbaycan Partiyasının fərgi ondan ibarətdir ki, bu partiya onu yaratmaq, siyasi fealiyyətə məşğul olmaq istəyən adamların istəkləri ilə, bir təşkilatı mərkəz olmadan... ağır şəraitdə, böyük təqiblər şəraitində yaranmış bir partiyadır. Ulu Öndərin nüfuzu, Azərbaycan xalqının Ona göstərdiyi yüksək etimad Yeni Azərbaycan Partiyasının qısa müddət ərzində təşkilatlanması, ölkənin bütün regionlarında özəklərinin yaratmasına və 1993-cü ildə həkimiyətə gəlməsinə şərait yaratdı. Ümummilli Lider Heydər Əliyevin ikinci dəfə həkimiyətə qayıdır-

xalq səsvermesi yolu ilə qəbul edilən müstəqil Azərbaycanın ilk Konstitusiyası ölkəmizin geleceyinin müyyəyenləşdirilməsində mühüm istiqamətlərdən oldu. 1998-ci il avqusun 6-da Ulu Öndər Heydər Əliyevin qərarı ilə Şərqdə ilk dəfə olaraq ölüm hökmünə qoyulan moratorium tamamilə ləğv edildi. Yüksək humanizmə söyklənən bu addım Azərbaycanın beynəlxalq nüfuzunu yükseltmiş və 2001-ci ilin 25 yanvarında Azərbaycan Avropa Şurası kimi mötəbər beynəlxalq təşkilata tam-hüquqlu üzv qəbul edildi. Ulu Öndər dünya azərbaycanlılarını müstəqil Azərbaycan dövlətinin etrafında six birləşməsinə nail olmaq üçün Dünya Azərbaycanlılarının Həmərəlli Gününü təsis etdi və Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlıları iş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması haqqında sərəncam imzaldı. 2001-ci ilin mayın 23-də imzalanan sərəncama əsasən həmin ilin noyabrın 9-10-da Bakıda Dünya azərbaycanlılarının I qurultayının keçirilməsi diaspor hərəkatının inkişafında yeni mərhələnin başlanğıcını qoyma. Bütün bularla əsaslanaraq birmənli şəkildə o faktı qeyd etmək olar ki, Dahi Öndər Heydər Əliyev dövlətinin qurucusu, xalqımızın xilaskarı olmasına ölkəmizin müstəqilliyini qoruyub saxlamaqla və yeni inkişaf strategiyası həyata keçirməklə sübuta yetirib.

### Yeniləşən və inkişaf edən Azərbaycan

2003-cü ildən sonra Ümummilli Lider Heydər Əliyevin ideya və idarəcilik məktəbinin əbədiyyaşarlığı ölkə Prezidenti, YAP-in Sədri İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilməkdədir. Ulu Öndər Heydər Əliyevin idarəcilik ənənələrini yeni dövrün tələblərinə uyğun daha da zənginləşdirən Prezident İlham Əliyev xalqın problemlərinə, arzu və isteklərinə həssaslıqla yanaşır və dövlətimizin beynəlxalq aləmdə imicinin möhkəmlənməsinə, sosial-iqtisadi gücünün, hərbi-siyasi qüdrətinin daha da artmasına əhəmiyyətli tövflər verir. Hələ 2003-cü il prezident seçkileri ərefəsində Ulu Öndərimiz Heydər Əliyev demisidir: "İlham Əliyev yüksək intellektli, praqmatik düşünceli, müasir dünya siyasetini və iqtisadiyyatını gözəl bilən, enerjili və təşəbbüskar bir siyasetçidir. Sizi əmin edirəm ki, həm İlham Əliyev, həm də Yeni Azərbaycan Partiyası bundan sonra da xalqımızın ən layiqli övladlarını öz ətrafında six birələşdirəcək, Azərbaycan dövlətinin inkişafı və xalqımızın firavanlığı yolunda çox işlər görücəklər. İnanıram ki, mənim axıra çatdırı bilmədiyim tələyülü məsələləri, planları, işləri İlham Əliyev başa çatdırı biləcək. Mən ona özüm qədər inanıram və gələcəyin böyük ümidi bəsləyirəm".

Bu gün işğaldan azad edilən ərazilərimizdə yeni həyat qurulur. İnsanlar aparılan genişmiqyaslı quruculuq, tikinti, təmir və bərpə işlərindən sonra öz doğma yurd uvalarına qayıdır. Əhali öz evində, həyatında Allaha şükürler edir və güclü, qüdretli Azərbaycan quran Ulu Öndərimiz Heydər Əliyevə rehmet diləyir, Prezidentimiz, Fateh Sərkərdəmiz İlham Əliyevə can sağlığı, uzun ömür arzulayırlar. Təbii ki, Azərbaycan durduqca Ulu Öndər Heydər Əliyev siyaseti də yaşayacaq və xalqımıza rifah, dövlətimizə yeni-yeni qələbələr, zəfərlər gətirəcək.

**İLHAM ƏLİYEV**

# Pentagon'dan İrana "Əqrəb zərbəsi"



**A**BŞ Yaxın Şərqə kamikadze dronları yerləşdirib. Dekabrın 3-ü axşam saatlarında Pentagon Amerika istehsalı olan Lukas kamikadze pilotsuz uçan aparatlardan ibarət eskadronu qəbul edən Yaxın Şərqə "Əqrəb zərbəsi" adlı yeni işçi qrupunun göndərildiyini elan edib. Bu pilotsuz təyyarələr İranın məşhur "Şahed-136" təyyarəsinin surətidir. ABŞ rəsmilərinin fikrincə, Vaşinqton bu ucuza texnologiyadan istifadə etməklə özünü bahalı hücum sistemlərinin yükünü azaltmaq istəyir. ABŞ lazımlı gələrsə, Lukas pilotsuz təyyarələrinin İrana zərbə endirmək üçün istifadə oluna biləcəyi ehtimalını istisna etməyib.

ABŞ Merkezi Komandanlığı (CENTCOM) Yaxın Şərqə "Əqrəb zərbəsi" eməliyyat qrupunun göndərildiyini

açıqlayıb. Bu bölme Amerika istehsalı olan yeni Lukas kamikadze dronlarının eskadriliyini idarə edəcək. CENTCOM-un komandiri Hərbi Deniz Admiralı Bred Kuper "Bu yeni işçi qrupu innovasiyalardan cəkindirici vasitə kimi istifadə etmek üçün şərait yaradır" deyib. "Tecrübəli döyüşçülərimizi qabaqcıl pilotsuz təyyarə imkanları ile sürətə təchiz etmek ABŞ ordusunun düşmən tərəflərin qarşısını almaq üçün innovativ qabiliyyətini və gücünü nümayiş etdirir".

Şahed-136 prototiplərinin hansı eməliyyat teatrında alındığını dəqiqləşdirməyən rəsmilərə görə, regionda ilk dəfə yerləşdirilən Lucas pilotsuz təyyarələri İranın Şahed-136 təyyarələrinən tərs mühəndislik əsasında hazırlanıb. CENTCOM-un sözçüsü Tim Hawkins, "Hər bir vahid üçün təxminən 35,000 dollar dəyərində olan Lucas, ABŞ-in ənənəvi uzun mənzilli sistemlərinin dəyerinin bir hissəsinə qabaqcıl imkanlar təqdim edən aşağı qiymətli, genişləndi-

rile bilən bir sistemdir" deyib. CENTCOM geniş məsuliyyət zonasında əhəmiyyətli imkanlar təmin edən uzun məsafeli və görmə qabiliyyətindən kənar imkanlara malikdir. ABŞ ordusundan verilən açıqlamada qeyd edildiyi kimi, "Scorpion Strike" programının hazırlanması və pilotsuz təyyarələrin Yaxın Şərqə yerləşdirilməsi Pentagonun orduya sərfəli qiymətə pilotsuz uçuş aparatlarının tətbiqini nəzərdə tutan "Dron Dominance" programının bir hissəsidir.

Dekabrın 2-də bu layihənin icrasına başlanıldığı elan edilib. Pentagonun rəhbəri Pete Hegseth sosial media platforması X-da "Dronların üstünlük təşkil etmesi 1 milyard dollarlıq bir programdır" deyib. O, xüsusilə Müdafiə Nazirliyinin yeni alış konsepsiyasından faydalana maq üçün nəzərdə tutulub. Kimmersiya şirkətləri üçün nəzərdə tutulmuş çevik müqavilələrlə birlikdə özəl kapital hesabına ABŞ pilotsuz təyyarələrinin sənaye bazasının genişləndirilməsine güclü tələbat yaranıb.

Scorpion Strike-in yerləşdirildiyi ABŞ-in dəqiq bazası məlum deyil. Yalnız 20 nəfərə yaxın komandanın Sürətli Yerləşdirilə bilən Birgə İşçi Qüvvəsinin (REJTF) komandanlığı altında fəaliyyət göstərəcəyi dəqiqləşdirilir. Bu, ABŞ ordusunun qabaqcıl texniki imkanlara təchiz edilmesi prosesini sürətləndirmək üçün sentyabrın 23-de yaradılmış xüsusi CENTCOM strukturudur.

Amerikanın Yəməndə Ənsar Allaqa qarşı martin 15-də başlayan eməliyyatın cəmi bir ayında ABŞ bu pilotsuz təyyarənin bir neçə milyon dollar dəyərində yeddi modelini itirib. The Wall Street Journal qeyd edir ki, indi Vaşinqton xərcləri azaltmaq və Yaxın Şərqdə öz rəqibləri kimi - xam, lakin təsirli silahlara fealiyyət göstərmək niyyətindədir. Öz növbəsində, adı açıqlanmayan ABŞ rəsmilərinin izah etdiyi kimi, bölgədəki Lukas eskadronu İranın qarşısını almaq üçün lazımlı olan əhəmiyyətli zərbe qabiliyyətini təmin edir. "Biz onları ilk dəfə Yaxın Şərqə yerləşdirmişik və İranla bağlı vəziyyəti mahiyyətə dəyişə bilərik", - mənbə bildirib. Izah edilib ki, Tehran çoxlu sayıda dron hücumlarına görə üstünlük və üstünlük əldə edib, lakin indi bu dəyişib.

V.VƏLİYEV  
P.S. Məqalədə xarici mənbələrə istinadlar var

## Moskva keşışları Paşinyana qarşı "qalxana" çevirir...

Mətləb Salahov: "Seçkilər yaxınlaşdıqca kilsə revanşistlər üçün əsas qərargaha çevriləcək"

"**N**ikol Paşinyanın Ermənistanda "dövlət içinde dövlət" mövqeyinə sahib olan Eçmiədzin kilsəsinə və II Qaregine qarşı öz qələbəsinə elan etsə də, proseslər bunun heç də belə olmadığını göstərir. Düzdür, həzirki Ermənistən hökümət başçısı kilsənin revanşistlərdən təmizləndiyini desə də, ideoloji baxımdan hazırda revanşistlərin "ata ocağı" kilsə olaraq qalır. Çünkü Ermənistanda siyasi liderlər səviyyəsində N.Paşinyana qarşı güclü figur ortada olmadığı üçün, bölgədə strateji maraqları olan dövlətlər daha çox II Qareginə "stavka" edirlər".

Bu baredə SİA-ya şərhində jurnalist-ekspert Mətləb Salahov bildirib. M.Salahov bildirib ki, gələn ilki parlament seçkiləri Ermənistən uğrunda ABŞ, Rusiya və Qərb arasında



kva artıq bütün ümidilarını erməni siyasetçilərə deyil, II Qaregin və keşışlərinə bağlayıb".

Afət Tahirqızı

əsl siyasi döyüş meydanına çevriləcək."Burda diqqətə alınası əsas məqam özünü dünən ya idarı elan etmiş hazırlı ABŞ prezidenti Donald Trampin Cənubi Qafqazdakı planları və TRIPP layihəsinin taleyi, hazırlı ABŞ Administrasiyasına qarşı çıxış edən Avropa İttifaqı və Ermənistən bir dəfəlik cənginə keçirmək istəyən Rusyanın hədəfləridir.

Çünkü hazırda ABŞ və Avropa İttifaqının dünya siyasetindəki maraqları tam fərqlidir. Artıq "qoca qıtə" ABŞ-la br cərgədə dayanırm. Demək, Ermənistəndəki gələn ilki seçkiləri dramatik siyasi tamaşa havasında keçəcək. Amma ən mühüm məqam odur ki, Mos-



**Zəfərin 5 illi:  
bu gün Zəfər  
Paradını  
xatırlayıram...**

**MƏTANƏT**

Düz 5 il əvvəl, bu gün-10 dekabrda Bakıda-Azadlıq meydanında keçirilən Zəfər Paradını xatırlayıram. Ele həmin ilin 27 sentyabrında başlayıb 44 gün davam edən və 10 noyabrda başa çatan, tariximizin səhifələrinə 8 noyabr-Zəfər Günüünü həkk edən o möhtəşəm anları və o anların nəticəsi, qüruru olan Zəfər Paradını xatırlayıram...

Birinci Vətən mühəribəsinin, onun uğursuzluğunu, itkiliyini, şəhid və qazilərini, minlərlə məcburi köçküünü, onların qarşılaşdığı çətinlikləri, yurd həsrəti yaralarını görən bir jurnalist, Azərbaycan vətəndaşı kimi 5 il əvvəlin bugündü böyük qürurla xatırlayıram. Ürəyimiz necə heyəcanla döyüñürdü həmin gün. Biz qələberimiz, Zəfərimizin paradına toplaşmışıydıq. 30 il anası Azərbaycandan ayrı düşən, yad tapdaqlar altında inləyen, baharı sinəsində qovan, payızla, qısa quçaq aqan, "yurd达ım gelənde baharı səsləyəcəyəm, günəşçi çağıracağam", - deyən torpaqlarımızın azadlığında yığışmışıydıq.

Biz 30 il məcburi köçkünlükde olmazın əzab-əziyyəti ilə üzləşən, maddi vəziyyəti nə qədər yaxşı olsa da, mənəvi sarsıntıdan qurtara bilməyən, ağsaqqalı, ağbircəyi gözünün qarşısında yurd üçün ağlamadan kor olan, eziyəri ölüm yatağında yurdunu səsleyən soydaşımızın doğma yurduna qayıdışının Zəfərini qeyd edirdik. Şuşada Cıdır düzündə rəqs edən erməni tamahkarlarını ele o zirvədən aşağı itəlib buranın sahibinin geldiğini, Qarabağın Azərbaycan olduğunu sübut edib qələbə qazandığımızı qeyd edirdik.

Biz namusumuzun, şəfərimizin Zəfərinin də qürurunu həmin paradda yaşayırdıq. Axi torpaq bizim üçün namusdur, şəfədir. Onun düşmən tapdağı altında qalması nə qədər utandırıcı idisə, işğaldan azad edilməsi bir o qədər qürurverici idi.

Minlərlə şəhidimizin ruhu dolanırdı Zəfər Paradında. Nakam ömürlər, nakam arzular, gələcəye olan ümidiñin məhv olması eger torpaq, Vətən uğrundadırısa, buna ağlamaq yox, qürur duymaq gərəkdir. Ödər ki, balamız üçün bir dəfə ağlayanda, Vətən torpağının azadlığı üçün iki dəfə qürur duyur, fər edirik.

Minlərlə zabit, əsgərimizin keçdiyi, ordumuzun çoxsayılı müasir texnika və sursatlarının nümayişi etdirildiyi, Zəfərin əldə olunmasında döyüş yolu keçən canlı və cansız qüvvələrin hər biri qürur melodiyasını Azadlıq meydanına yayırdı.

Ən çox qürur duyduğumuz şəxsiyyət isə tribunadan paradi qəbul edən, mühəribənin her bir günü müxtəlif dövlət nümayəndələri ilə görüşən, telefonda danişan, xarici və yerli media nümayəndələrinə müsahibə verən, vaxtaşırı televiziyada xalına müraciət edən, işğaldan azad edilən ərazilərimizin müjdəsini verən Milli Liderimiz İlham Əliyev idi. Paradın hər anında Liderimizin dəmir yumruğu gözümüzönünde canlanırdı. Çünkü xalq bu yumruğun ətrafında birleşmək ümumxalq Zəfərini elde edə bildi.

"Qarabağ Azərbaycandır!" ifadəsi isə Zəfər Paradı boyu qulaqlarımızda səsləndirdi. Minilliklər ötəcək, o ifadə, o səs bu xalqın qürur ifadəsi olaraq nəsillərdən-nəsillərə ötürürləcək. Ki, esrərə sonra da kimliyimiz bilinsin. Bizim olanları bizim övladlarımız qoruya bilsin.

Beş il önce hava da bugünkü kimi yağışlı deyildi. Necə ki, 44 gündə payız yağışını yağıdmadı ki, zabitimiz, əsgərimiz rahat döyüşsün, palçıçı çəkməsine ağırlıq etməsin, Zəfər Paradı günü de yağıdmadı yağışını. Zəfərimizin qürurunu doyuncu yaşamaq üçün. Biz əbəs yere payızın qarşısına "Zəfər" sözünü eləvə etməmişik ki... Çünkü o da döyüdü, macal verdi. Ona görə də adı Zəfər Payızı olaraq əbədiləsdi.

Bu setirləri necə də qürurla yazıram. Ona görə qürurla yazıram ki, Birinci Vətən mühəribəsində itirdiklərimizi ele gəncliyi də bu itənlərə qarışan biri kimi görmüşdüm: işgali, göz yaşını, acliq-səfaleti, yurdundan silah burnunda qovulan məcburi köçkünlərin ürək yarasını... Torpağı əlinən alınmış-uduzmuş insanın şərefinə, namusuna söylənən sözleri də eşitmışdım. Qarabağdan söz döşəndə aşağı dilkilən başları, nəzərləri görmüşdüm, özüm də yaşamadım...

İkinci Vətən mühəribəsində isə əldə etdiklərimizi gördüm: ərazi bütövülüyümüzü, suverenliyimizi, konstitusiya quruluşunu, soydaşlarımızın dədə-baba yurduna qayıdışını, daşı-daş üstündə qalmayan torpaqlarımızın bərpasını, inkişafını.

Budur, bayırda, həzin yağış yağır. Elə rahatam ki... Çünkü tutqun hava "qara bulud" anlamında deyil əvvəlkitək, bar-bərkət üçün yağır yağış. Köçkünlərimiz üçün də narahat deyilən, eksəriyyəti doğma evindədir, hələ qayıtmayanlar isə qayıdaqları günü gözləyir, həm də ürək açılığı ilə. Qürur duyuram. Eynilə 5 il əvvəl mühəribənin sonunda və Zəfər Paradında duydugum qürur kimi. Və qürurum Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun hər gün daha da inkişafı fonunda artmaqdə davam edir...

**Kurikulum**" latin sözü olub, mənəsi "kurs", "yol" deməkdir. Xarici pedaqoji ədəbiyyatlarda göstərildiyi kimi, kurikulum - aid biliklərin təşəkkül tapması və inkişaf etməsi üçün 30 ilə yaxın bir vaxt sərf olunmuşdur. 1918-ci ilde ilk kurikulumlar yaranmışdır. Ar-tıq ötən əsrin 60-70-ci illərində dün-yada, xüsusən ABŞ-da kurikulum ideyaları genişlənmiş, bir nəzəriyyə kimi formalasılmışdır. Kurikulum hə-rəkatı kimi genişlənən bu təhsil dalğası dünyanın inkişaf etmiş ölkələrində də yayılmış, mütəraqqi təhsil təcrübəsi kimi özünün təsdiqini da-ha geniş miqyasda tapmışdır.

Azərbaycanda kurikulum termini ötən əsrin 90-ci illərinin sonundan etibarən istifadə olunmağa başlamışdır. İlk vaxtlar "təhsil planı" kimi tərcümə olunaraq istifadə edilsə də, sonralar araşdırılarda kurikulum kimi işlənmiş, son illərdəki hüquqi-normativ sənədlərin dilində də eyni ilə həmin anlayış saxlanılmışdır.

SIA mövzu ilə bağlı araştırma edib.

2008-2009-cu tədris ilindən birinci siniflərdə kurikulum sisteminin tətbiqinə başlanılib.

Kurikulumun məqsədi şagirdləre müstəqil həyatda lazım olan əməli biliklərin öyrənilmesi və onların məntiqi təfəkkürünü inkişaf etdirməkdən ibarətdir.



2009-cu ildən etibarən ölkəmizdə yeni təhsil modeli - kurikulum sistemi tətbiq edilməye başlanılmışdır. 2016-ci ildən isə bu sistemin nəticələri ilə bağlı ilkin təhlillər aparılmışdır. Belə ki, həmin il Dövlət İmtahan Mərkəzinin 9-cu sınıf şagirdləri üzrə keçirilmiş buraxılış imtahanlarının nəticələrinə görə, şagirdlərin əksəriyyəti riyaziyyat fənnindən "2" qiyməti almışdır. Rayonlar üzrə göstəricilər isə ümumilikdə daha aşağı olmuşdur ki, bu da yeni təhsil modelinin Bakı və ətraf bölgələrlə müqayisədə digər ərazilərdə həla tam mənimsemənlədiyi ortaya qoyur.

Kurikulum (təhsil programı) sadəcə fənn siyahısı və dərsliklər deyil; o, təhsil prosesinin məqsədlərini, gözlənilən nəticələri (learning outcomes), məzmunu, tədris-metodik yanaşmaları, qiymətləndirmə meyarlarını və təlimin təşkili yollarını ehətə edən kompleks sənəddir. Yaxşı qurulmuş kurikulum müəllimə dərsin planlanması və şagirdə məqsədyönlü öyrənmədə yol gösterir - yəni təhsilin "nə üçün", "nəyi" və "nece" suallarına cavab verir. Bu nəzəri əsaslar geniş ədəbi mənbələrdə təsdiq olunur və kurikulum inkişafının tədrisin keyfiyyətini artırığı qeyd edilir.

## Azərbaycanda kurikulum İslahatlarının qısa xronologiyası və tətbiqi

Azərbaycanda müasir menada kurikulum yanaşması mərhələsi şəkildə 2000-ci illərin sonlarından tətbiq olunmağa başlamış, sonrakı illərdə milli kurikulumların işlənmesi, standartların və fənn kurikulumlarının yenidən tərtibi ilə davam etmişdir. Dövlət standartları və kurikulum sənədləri rəsmi qaydada təsdiq olunaraq məktəblərdə tətbiq edilmişdir; milli kurikulum çerçivəsində 21 fənn üzrə proqramların hazırlanması və tətbiqi fəaliyyətləri aparılmışdır. Bu prosesdə məq-

# Kurikulum sistemi Azərbaycan təhsilinə nə verdi?



səd tədris məzmununu modernləşdirmək, şagird mərkəzli öyrənməni gücləndirmək və qiymətləndirməni təkmilləşdirmək olmuşdur.

### Kurikulumun təhsilə verdiyi əsas töhfələr

*Məzmunun sistemləşməsi və standartlaşması*

Kurikulumlar fənn üzrə standartlar və gözlənilən nəticələri müəyyən edir, bu da bütün məktəblərdə oxşar keyfiyyətli təhsilin təmin olunmasına kömək edir. Müəllimlər üçün aydın nəticələr (learning outcomes) həm dərs planmasını asanlaşdırır, həm de



qiymətləndirməni obyektivləşdirir.

**Kurikulum standartlarında verilən dərsliklər tələblərə cavab verirmi?**

Təhsil Nazirliyi bir neçə il önce dərsliklərin hazırlanması ilə bağlı müvafiq addım atmışdı. Atılan addım daha çox müəllif yarışmasında rəqabət təsirini bağışlaşdırıcı üçün bəzi dərsliklərdə xətalara yol verildi. Nəticədə bir neçə dərsliklərdə kurikulum standartlarından kənarəçixma halları müşahidə olundu. Yol verilən xətalara şagirdlərə fikir ayrılıqları formalasıldı. Ona görə də bu dərsliklər qəbul edilmədi. Bəzi fənnlər istisna olmaqla, qalan fənnlər hələlik kurikulum sisteminin standart tələblərinə cavab vermir. Yaxın zamanalarda bu məsələlər öz həlli yoluunu tapacaq.

### Şagird-mərkəzli

### yanaşmanın təşviqi

Ənənəvi "müəllim mərkəzli" metodlardan fərqli olaraq yeni kurikulumlar daha çox fəaliyyətə əsaslanan, tədqiqat, layihə və problem həlline yönelik yanaşmaları təşviq edir. Bu, kritik düşüncə, yaradıcılıq və əməkdaşlıq kimi bacarıqların formalaşmasına şərait yaratır.

### Qiymətləndirmə və nəticələrə nəzarətin təkmilləşməsi

Kurikulumların tətbiqi ilə qiymətləndirmə aletləri - kriteriya əsaslı qiymətləndirmə, rubrikalar və formativ qiymətləndirmə üslubları genişlənmiş, bu da şagirdin inkişafını davamlı izləməyə imkan verib. Bu dəyişiklik nəticələrin daha dəqiq tutulmasına və müdaxilələrin vaxtında edilməsinə kömək edir.

### Dərslik və metodik təminatın yenilənməsi

Kurikulum yanaşması məzmunun müasir tələblərə uyğunlaşdırılmasını tələb etdiyindən yeni dərslikler, müəllim üçün metodik vəsaitlər və qiymətləndirmə materialları hazırlanır. Bu da müəllim peşəkarlığının yüksəlməsinə yardım edir.

### Bərabər imkanların və inklüzivliyin gücləndirilməsi

Milli kurikulum yanaşmaları inkluziv təhsili və xüsusi ehtiyacı olan şagirdlərin ədalətli şəkilde təhsil almasını təmin etməyə çalışır. Kurikulum sənədləri bu qrupun ehtiyaclarına uyğunlaşdırırma və fərdi tədris yolları barədə müddəələr ehtiva edə bilər.

### Müvəffəqiyətlər və müşahidə olunan təsirlər

Tədris prosesində planlılıq və ardıcılıq artıb. Kurikulum standartları sayesində tədris daha məqsədyönlü və ölçülü bilən olub.

Müəllim hazırlığı və peşəkarlıq üzrə yeni tələblər yarandı. Bu isə müəllimlərin təlim-tədris bacarıqlarının yenilənməsini tələb edib; nəticədə in-service (xidmet daxilində

təlimlər daha çox ön plana çıxdı.

Şagirdlərin bacarıq istiqamətində inkişafı - yalnız bilik yox, bacarıq və dəyərlərin formalasdırılması prioritətlişdirilib; layihə və təcrübə əsaslı işlər artırılıb.

### Qarşılaşıdları çətinliklər və tənqidlər

Müəllimlərin kurikulumun yeni tələblərinə adaptasiyası - bəzən müəllimlər üçün konseptual dəyişikliklər və yeni metodların mənimseməlməsi üçün kifayət qədər təlim və vaxt təmin edilməyib.

Resurs və infrastrukturun yetersizliyi - layihə əsaslı tədris və texnologiya integrasiyası üçün maddi-texniki baza birmənalı deyil. Ən çox şəhər-kənd fərqləri müşahidə olunur.



Qiymətləndirmə ilə bağlı implementasiya problemləri - kriteriya əsaslı qiymətləndirmə prinsipinin məktəblərdə tam və eyni səviyyədə tətbiqi çətinliklər yaradır.

### Təvsiyələr

Müəllimlərin davamlı peşəkar inkişafının təmin edilməsi - kurikulumun ruhunu dərinlənən mənimsemək üçün praktiki, sinif-əsaslı in-service təlimlər və mentorluk proqramları gücləndirilməlidir.

Resursların istiqamətləndirilməsi - kənd məktəbləri və az təminatlı məkanlar prioritət götürülərək maddi-texniki dəstək verilməlidir.

Qiymətləndirmə sisteminin daha şəffaf və vahid implementasiyası - rubrikalar, nümunə tapşırıqlar və mərkəzləşdirilmiş təli-



mat paketləri müəllimlərə paylanmalıdır.

İctimaiyyət və valideyn maarifləndirilməsi - kurikulum dəyişikliklərinin məqsədi və gözləniləri valideynlərə aydın çatdırılmalı, onların prosesə cəlb olunması təmin edilməlidir.

Davamlı monitoring və geribildirim mekanizmi - kurikulumun tətbiqi üzrə sistemli qiymətləndirmə və tədqiqatlar davam etdirilməli, nəticələrə əsasən düzəlişlər aparılmalıdır.

Kurikulum Azərbaycanda təhsilin məzmununu və metodlarını modernləşdirmək, şagird-mərkəzi öyrənməni təşviq etmək və qiymətləndirməni təkmilləşdirmək baxımdan mühüm addım oldu. Eyni zamanda, uğurun davamlı olması üçün müəllim hazırlığı, resurs təminatı və sistemli monitoring kimi sahələrdə işlərin gücləndirilməsi vacibdir. Kurikulum sadəcə sənəd deyil - o, təhsil məkanında nəyi dəyər saydığını, hansı bacarıqları prioritətlişdiriyimizin və gələcək nəli necə yetişdirəcəyimizin ifadesidir.

**Günay Hacıyeva**

Azərbaycan ilə Slovakia arasında əlaqələr son illər qarşılıqlı etimad, məhribən dostluq və strateji xarakterli əməkdaşlıq prinsipləri əsasında keyfiyyətə yeni mərhələyə qədəm qoymuşdur. Prezident cənab İlham Əliyevin 8 dekabr 2025-ci il tarixində Bratislavada verdiyi bəyanatlar iki ölkə münasibətlərinin real vəziyyətini, gələcək inkişaf vektorlarını və əməkdaşlığın prioritet istiqamətlərini aydın şəkildə nümayış etdirir. Bu bəyanat həm siyasi xarakter, həm iqtisadi məzmun, həm də geostrateji mahiyyət baxımından Azərbaycan-Slovakıya münasibətlərinə kompleks qiymət verən bir sənəd kimi dəyərləndirilə bilər.

Azərbaycan və Slovakia uzun illər ərzində qarşılıqlı hörmət və dostluq prinsiplərinə əsaslanan əməkdaşlıq qurmuş, 2024-cü ilde imzalanmış Strateji Tərəfdəşlik haqqında Birgə Beyanname isə bu münasibətləri ən yüksək siyasi seviyyəye yüksəltmişdir. Prezident cənab İlham Əliyevin qeyd etdiyi kimi, bu sənəd yalnız siyasi bəyanat deyil, iki ölkənin praktiki sahələri üzrə fəaliyyətini daha intensiv və koordinasiyalı edən yol xəritəsidir. Beyannamədən sonra iqtisadi, siyasi, müdafiə, enerji və innovasiya sahələri üzrə birgə işçi qrupların aktiv fəaliyyəti Azərbaycan-Slovakıya əməkdaşlığının institutional bazasının möhkəmləndiriləcək səbəb edir.

Bu gün Slovakia Azərbaycan üçün Avropana etibarlı tərəfdəş, etimadlı müttəfiq və mühüm iqtisadi aktordur. Bratislavanın Bakı ilə münasibətlərdə müstəqil siyasi xətt yürütməsi Azərbaycan cəmiyyətində yüksək qiymətləndirilir və ölkəmiz tərəfindən xüsusi reğbət qarşılanır.

Prezident cənab İlham Əliyevin bəyanatında ən geniş yer tutan məsələlərdən biri enerji təhlükəsizliyi sahəsində əməkdaşlığı həsr olunmuşdur. Bu, təsadüfi deyil. Azərbaycan bu gün Avropanın enerji xəritəsində

## Azərbaycan-Slovakıya strateji tərəfdəşliğinin yeni mərhələsi



Şəfa QURBANOVA,  
Ə. Şixlinski adına 135 sayılı tam  
orta məktəbin direktoru

strateji əhəmiyyətli ölkə kimi çıxış edir və 14 ölkəyə təbii qaz ixrac edir. Ümumi qaz ixracı 25 milyard kubmetrə çatmış, bunun yarısı Avropa İttifaqı ölkələrinə yönəldilmişdir.

2024-cü ilde Azərbaycan qazının ilk dəfə Slovakiağa tədarükü regionda yeni enerji əməkdaşlığı səhifəsinin açılması deməkdir. Bu, Slovakianın enerji şaxələndirməsi, Azərbaycanın isə tədarük istiqamətlərini genişləndirməsi baxımından strateji əhəmiyyət daşıyır. Yeni yataqların istismara verilməsi ilə Azərbaycanın qaz resurslarının daha da artacağı, bunun isə həm Slovakia, həm də Mərkəzi Avropanın digər ölkələrinə geniş həcmde enerji tədarükünü təmin edəcəyi xüsusü vurgulanmışdır.

Bu faktlar Azərbaycanın təkcə enerji istehsalçısı deyil, həm də Avropanın enerji təhlükəsizliyinin təminatçılarından biri kimi mühüm rol oynadığını göstərir. Azərbaycan və Slovakia arasında müdafiə sənayesi sahəsində əməkdaşlıq da inkişaf üçün geniş imkanlara malikdir. Prezident cənab İlham

Əliyevin bəyanatında qeyd edilən mühüm məqam ondan ibarətdir ki, əməkdaşlığın əsas məqsədi müharibə deyil, sənaye koooperasiyası, texnoloji sinergiya və birgə istehsal layihələrinin həyata keçirilməsidir.

Slovakıyanın qabaqcıl texnologiyaları ilə Azərbaycanın maliyyə və istehsal imkanlarının birləşdirilməsi: müdafiə sənayesində yeni məhsulların yaradılması, ünya bazarlarına çıxış imkanı, innovativ yanaşmaların tətbiqi üçün elverişli şərait yaradır.

Azərbaycanın 44 günlük Vətən müharibəsində qazandığı Qələbenin beşinci ildöñümündə Slovakianın yüksək səviyyəli nümayəndə heyətinin Bakıda iştirakı isə iki ölkə arasında dostluq münasibətlərinin real təzahür kimi qiymətləndirilmelidir. Azərbaycan bu gün Şərqli Qərb arasında etibarlı körpü missiyasını uğurla həyata keçirir. Prezident cənab İlham Əliyevin bəyanatında vurğulandığı kimi, ölkəmizin nəqliyyat infrastruktur - limanlar, dəmir yolları, avtomobil yolları, enerji şəbəkələri - Orta Dəhliz layihəsinin əsas dayaqlarından biridir. Orta Asiya - Avropa ilə birleşdirən ən təhlükəsiz və etibarlı marşrut məhz Azərbaycanın üzərindən keçir. Bu marşrutun inkişafı Slovakia üçün də xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Geləcək illərdə Azərbaycan nəqliyyat - logistika infrastrukturuna daha çox sərmaye qoymaqla öz tranzit potensialını genişləndirməyi planlaşdırır və Slovakia ilə çərçivədə bu sahənin əməkdaşlıq prioritətləri sırasına daxil edilməsi təklif olunur.

Bu əməkdaşlıq həm də Avropanın ticarət təhlükəsizliyinə, enerji-dəsiyicilərinin və yüklerin daha sürətli və davamlı şəkildə çatdırılmasına xidmət edir.

Azərbaycanın enerji potensialı yalnız ənənəvi sahələr üçün deyil, həm də yüksək texnoloji sektorlar üçün strateji üstünlük yaradır. Məhz buna görə də Prezident cənab İlham Əliyev məlumat texnologiyaları və beynəlxalq data mərkəzləri habı yaradılması məsələsinə xüsusi diqqət yönəltmişdir.

Hazırda Azərbaycanda istifadə olunan enerji potensialı təxminən 2 gigavatdır; növbəti beş ilde bu rəqəm 8 gigavata çatdırılacaq; ölkənin iqlim müraciətli data mərkəzlərinin səmərəli fealiyyətini təmin edən elverişli şərait yaradır.

Slovakıya ilə bu sahədə əməkdaşlıq Azərbaycanın rəqəmsal ekosisteminin inkişafı, regionda data və sənəi intellekt texnologiyalarının integrasiya olunması üçün yeni imkanlar açır.

Prezident cənab İlham Əliyevin bəyanatında Slovakianın sabit inkişafı, sənaye potensialı və müstəqil xarici siyaset xətti xüsusi qeyd olunmuşdur. Azərbaycan üçün dövlət suverenliyinə və müstəqil qərarvermə mədəniyyətinə malik tərəfdəşlərlə əməkdaşlıq həmişə prioritet olmuşdur. Slovakianın geostrateji məsələlərdə principial mövqeyi və xarici siyasetdə müstəqilliyi ona regionumuzda yüksək hörmət qazandırmışdır.

Prezident cənab İlham Əliyevin 8 dekabr 2025-ci il bəyanatı Azərbaycan-Slovakıya münasibətlərinin strateji mahiyyətini, qarşılıqlı etimad və dəstək əsasında inkişaf edən çoxşaxəli əməkdaşlıq perspektivlərini tam şəkildə ortaya qoyur. Bu münasibətlər: siyasi dialoq, enerji təhlükəsizliyi, nəqliyyat və logistika, müdafiə sənayesi, yüksək texnologiyalar və rəqəmsal iqtisadiyyat kimi sahələrdə davamlı və yüksək xətt üzrə inkişaf edir.

Azərbaycan və Slovakia yalnız tərəfdəş deyil, eyni dəyərləri bölüşən, qarşılıqlı hörmətə əsaslanan münasibətlər quran iki dost dövlətdir. Siyasi iradə, iqtisadi potensial və pragmatik əməkdaşlıq çərçivələri bu münasibətlərin gələcək illərdə daha da möhkəmlənəcəyinə eminlik yaradır.

## Mərkəzi Gömrük Hospitalında “Beynəlxalq Korrupsiyaya Qarşı Mübarizə Günü”nə həsr edilmiş maarifləndirici tədbir keçirilib

Prezident İlham Əliyevin 4 aprel 2022-ci il Sərəncamına uyğun olaraq "Korrupsiyaya qarşı mübarizənin gücləndirilməsinə dair 2022-2026-ci illər üçün Milli Fəaliyyət Planı"nın icrası ilə əlaqədar "Dövlət Gömrük Komitəsinin 2025-ci il üçün Tədbirlər Planı"na uyğun olaraq Tibbi Xidmət idarəsinin antikorrupsiya davranış modelinin formalşdırılması çərçivəsində 2025-ci il üçün Fəaliyyət Planında nəzerdə tutulmuş tədbirlərin icrası və qarşıda duran vəzifələrlə bağlı 5 dekabr 2025-ci il tarixində Mərkəzi Gömrük Hospitalında "Beynəlxalq Korrupsiyaya Qarşı Mübarizə Günü"nə həsr edilmiş maarifləndirici tədbir keçirilib.

Tədbirdə çıxış edən Dövlət Gömrük Komitəsi Tibbi Xidmət idarəsinin rəisi Ceyhun Məmmədov korrupsiya qarşı mübarizənin dövlət idarəciliyinin bütün sahələrində olduğu kimi səhiyyə sisteminde də şəffaflıq və etimadın möhkəmləndirilməsi baxımından mühüm əhəmiyyət daşıdığını qeyd edib. İdare rəisi Ceyhun Məmmədov Dövlət Gömrük Komitəsi Tibbi



Xidmət idarəsinin Mərkəzi Hospitalında yüksək etik davranış mədəniyyətinin, şəffaflıq prinsipinin və ictimai etimadın qorunması istiqamətində görülən işlər barədə danışaraq, bütün əməkdaşları bu prosesde feal iştirak etməyə, göstərilən xidmətlərin keyfiyyətində ədəlet, obyektivlik və məsuliyyət prinsiplərinə daim sadıq qalmaga çağırıb.

Daha sonra Mərkəzi Gömrük Hospitalının rəisi, baş həkim Bəxtiyar Musayev "Mərkəzi Gömrük Hospitalının iş prosesinin şəffaf və peşəkar qurulması istiqamətində həyata keçirilən davamlı tədbirlər" mövzusunda, Dövlət Gömrük Komitəsi Tibbi Xidmət idarəsinin Hüquq şöbəsinin rəisi Rəna Hüseynova "Azerbaijan Respublikasında Korrupsiyaya qarşı mübarizənin hüquqi aspektləri" mövzusunda və

Mərkəzi Gömrük Hospitalının böyük tibb bacısı Ətayə Vəliyeva "Korrupsiya ilə mübarizədə tibb bacısının rolü" mövzularında çıxış ediblər.

Mərkəzi Gömrük Hospitalının rəsi-baş həkim Bəxtiyar Musayev çıxışında çıxış edərək iş prosesinde korrupsiyaya şərait yaranan halların qarşısının alınması sahəsində



mad prinsiplərinin qorunmasının xəstə məmənnüyyətinin artırılması, ümumi iş mühitinin sağlamlaşdırılması baxımından mühüm rol oynadığını vurgulayıb.

Tədbir zamanı iştirakçılara korrupsiyaya qarşı mübarizənin anlayışı və mahiyyəti, onun sosial-hüquqi nəticələri, korrupsiyaya qarşı mübarizənin dövlət siyasetində prioritet istiqamətləri, korrupsiya hüquqpozmalarının növləri, həmin hüquqpozmalara görə tətbiq olunan məsuliyyət tədbirləri, mədəniyyət sahəsinə xas korrupsiyaya riskləri, eləcə də bu sahədə profilaktik və institutional mexanizmlər barədə geniş məlumat verilib.

Tədbirin sonunda korrupsiyaya qarşı maarifləndirməni əks etdirən videoçarx təqdim olunub və iştirakçıların mövzu ilə bağlı sualları cavablandırılıb.

# Dağlar “aradan çıxır”: təhlükəsi böyükdür

**B**irləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Assambleyası 2003-cü ildən etibarən 11 dekabr tarixini Beynəlxalq Dağ Günü kimi təyin edib. Bu günün qeyd edilməsinin məqsədi dağların həyat üçün əhəmiyyəti barədə məlumatlılığı artırmaq, dağların inkişafındakı imkanları və məhdudiyyətləri vürgülməq ölkələr arasında dönyanın dağlarına və yüksək dağlıq ərazilərinə müsbət təsir göstərən tərəfdaslıqlar qurmagdır.

Dağlar Yer kürəsinin quru səthinin təxminən 27%-ni əhatə edir və dönyanın biomüxtəlifiyinin təxminən yarısı onların payına düşür. Dönyanın su qüllələri olaraq xarakterizə edilən dağlar bəşəriyyətin təxminən yarısını şirin su ile təmin edirlər. İqlim tənzimlənməsi və su təchizatı xidmətlərindən tutmuş torpağın mühavizəsinə qədər bir çox hayatı əhəmiyyətli vəziyyətlər üçün dağlar vacib amildir.

Lakin dağlar iqlim dəyişikliyinin və və insan faktorunun müdaxiləsi səbəbindən əziyyət çəkir, bu da insanların və planetin təhlükəsizliyinin risklərini artırır. İqlim dəyişikliyi suyun axınından təhlükə altına alır və sürətli artan temperatur dağları və bu ekosistemlərdən asılı olan insanları ya uyğunlaşmaya və ya miqrasiya etməye məcbur edir.

Əkinçilik, yaşayış məntəqələri və ya infrastruktur üçün meşələrin qırılması torpaq eroziyasına, eləcə də yaşayış yerlerinin itirilməsinə səbəb olur, eroziya və çirkənme isə dağların təmin etdiyi suyun keyfiyyə-



tine mənfi təsir göstərir. İqlim Dəyişikliyi üzrə Hökumətlərarası Panelin məlumatına görə, endemik dağ canlı növlərinin 84%-ə qədəri mehv olmaq təhlükəsi ilə üzləşib, digər dağ bitki və heyvan növlərinin populasiyalarının isə azalacağı və mehv olacağı proqnozlaşdırılır.

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Biomüxtəliflik Konfransının biomüxtəliflik haqqında son sazişi 2030-cu ilə qədər Yer kürəsi torpaqlarının, okeanlarının, sahil ərazilərinin və daxili sularının 30%-ni qorumağı və edir və dağları canlandırmaq və qorumaq üçün təkan verir. Artan iqlim dəyişikliyi, dağ kənd təsərrüfatına və kənd inkişafına investisiya qoyulmaması ilə yanaşı insanları alternativ dolanışq vasitələri axtarmağa və başqa yerlərə köçməyə məcbur edir.

O cümlədən, dağların dərman sənayesine təsiri çox geniş və strateji əhəmiyyətli məsələdir. Dağlar həm xammal mənbəyi, həm biodiversitet, həm də elmi tədqiqat poten-



sialı baxımından dərman sənayesinin formalaşmasında həlliədici rol oynayır, çünki onlar dərman bitkilərinin ən böyük mənbələrindən biridir. Dağ ekosistemləri unikal iqlimə, torpağa və mikrobioloji mühitə malik olduğu üçün bir çox dərman bitkisi yalnız dağ zonalarında yetişir. İltihab əleyhine məlhəmlərdə istifadə edilər arnika, antidepressant və iltihab əleyhine olan şafran, antioksidant, deri kosmetikasında istifadə olunan edelveys, antibiotik və antiseptik təsirli Yarpız, adaçayı, kəkklikotu, zire, həzm və tənəffüs xəstəlikləri üçün olan oman, yovşan, həmçinin məşhur Tibet təbabətində istifadə edilən

bitkilər yalnız yüksək dağlarda yetişir. Ümumilikdə, dünya bazarında təbii dərmanların 40%-dən çoxu dağ bitkilərindən əldə edilir.

Dağlarda yüksək biodiversitet (bioloji müxtəliflik) dərman araşdırmalarının əsasını təşkil edir.

Cünki bu ərazilər dünya biomüxtəlifiyinin ən zəngin zonaları hesab edilir. Himalay bölgəsində 12 min bitki növü yetişir ki, bu bitkilərin 1/3-i yalnız Himalayada yetişir. And dağlarında təxminən 45 min bitki növü var və onların minlərlə farmakoloji əhəmiyyət daşıyır.

Dərman sənayesi ilə məşğul olan şirkətlər yeni dərmanlar üçün dağ ekosistemlərini fəal şəkildə araşdırır, çünki burada yeni antibiotiklər mənbə ola biləcek mikroorganizmlər, xərcəng əleyhine xüsusiyyətlərə malik bitkilər, stress, metabolik pozuntular və autoimmun xəstəliklər üçün fitokimyəvi maddələr tapmaq mümkündür. Bir sözə, Himalay, Tibet, And və Qafqaz kimi bölgələrde yetişen bitkilər insan sağlığı istiqamətində əvəzsiz rol oynayır. Dağların iqlim dəyişikliyi nəticəsində itirilməsi - dərman sənayesi

üçün risk

Həmçinin buz dağları da ekosistem üçün çox vacibdir və onların da sürətli əriməsi təhlükəlidir. Buz dağları dönyanın şirin suyunun təxminən 70 faizini təşkil edir və onların sürətli əriməsi təkcə ekoloji böhran deyil, həm de humanitar böhran yaradacaq. Bu proses kənd təsərrüfatını, təmiz enerjini, su təhlükəsizliyini və milyardlarla insanın həyatını təhlükə altına alır. Global temperaturun yüksəlməsi səbəbindən əriyən bu dağları daşınlar, sürüşmələr, eroziya və çöküntülər kimi riskləri artırır, infrastruktur təhlükə altına alır.

Buzlaqların ərməsi, torpaq eroziyası və temperaturun yüksəlməsi dağ bitkilərini yoxa çıxmaya riski ilə üz-üzə qoyur. Bu isə öz növbəsində təbii dərman xammallının azalması, yeni dərman istehsalının ləngimesi, şirkətlərin tədqiqat xərcinin artması, təbietin pulsuz vridiyi bitkilərin yerinə bahalı kimyəvi əvəzedicilərinin yaradılması və dolayı ilə baha qiymətə təklif edilməsi deməkdir. BMT-nin Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatının məlumatına görə dağlarda yaşayış bitki növlərinin 20%-dən çoxu iqlim dəyişikliyi səbəbindən mehv olmaq təhlükəsi altındadır.

**Lale Mehrali**

## Dərsliklərin ən böyük çatışmazlıqları hansılardır?



### EKSPERT AÇIQLADI

Son illər valideynlərin və şagirdlərin ən çox şikayətləndiyi məqam dərsliklərin dilinin ağırlığı və anlaşıqsızlığını olmasına. Artıq rəsmi qurumlar da təsdiqləyir ki, aparılan monitoringlərə uşaqların bəzi mövzuları qavramaqda çətinlik çəkdiyi üzə çıxıb. Təhsil İnstitutu problemin həlli üçün dərslik müəlliflərinə iradların bildirildiyini və növbəti nəşrlərdə bunun nəzərə alınacağını və edir. Bəs, illerdə davam edən bu "təkmilləşdirmə" prosesi niyə hələ də istenilən nəticəni vermir? Bəs, dərsliklərin dilini bu qədər qəlizləşdirən əsas səbəb nədir? Hazırda dərsliklərin ən böyük çatışmazlıqları hansılardır?

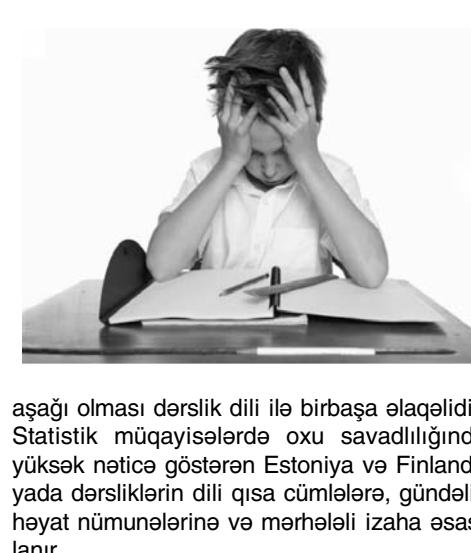
Məsələ ilə bağlı təhsil eksperti Kamran Əsədov SIA-ya açıqlamasında bildirib ki, dərsliklərin dilinin ağır və anlaşıqsız olması texniki redakte nöqsanı deyil, təhsil məzmunun planlaşdırılması, hazırlanması və yoxlanılması mərhələlərinde illerdir yığılb qalmış sistemli problemlərin nəticəsidir.

"Burada əsas ziddiyət ondan ibarətdir ki, dərslik pedagoji alet kimi yox, çox zaman elmi mətn kimi yazılır və usaqın idrak səviyyəsi deyil, müəllifin akademik dünyagörüşü mərkəzə çəkilir. Rəsmi qurumların apardığı monitoringlərdə şagirdlərin müəyyən mövzuları qavra-

maqdə çətinlik çekməsinin təsdiqlənməsi də göstərir ki, uzun illərdir davam edən "təkmilləşdirmə" mexanizmi mahiyyətən dəyişmediyi üçün nəticə də dəyişir.

Dərslik dilinin qalızlaşməsinin əsas səbəbi dərslik yazılışında məqsədin yanlış müəyyənləşdirilməsidir. Əsas məqsəd uşağa mövzunu başa salmaq yox, programda nəzərdə tutulan bütün anlayışları "tam və elmi" şəkildə təqdim etmək kimi qəbul olunur. Neticədə yaş səviyyəsinə uyğun olmayan terminlər, uzun cümlələr, abstrakt izahlar dərsliyin əsas xəttinə çevrilir. "Təhsil haqqında" Qanunun 19-cu madəsində təhsil məzmununun təhsilalanların yaş, bılık və psixoloji xüsusiyyətlərinə uyğun qurulması açıq şəkildə qeyd olunsa da, bu prinsip dərsliklərin real metnində çox zaman kağız üzərində qalır. UNESCO-nun dərsliklərə bağlı tövsiyələrində isə göstərilir ki, ibtidai və əsas orta pillədə bir paraqrafdə təqdim edilən yeni anlayışların sayı məhdudlaşdırılmışdır; Azərbaycanda aparılan müşahidələr bəzi dərsliklərdə bu normanın 2-3 dəfə aşıldığı göstərir.

Hazırkı dərsliklərin ən böyük çatışmazlığı onların şagirdlə kommunikasiya qurmamasıdır. Mətndə həyat nümunələri zəifdir, sualvermə mexanizmi formal xarakter daşıyır, cümlələr dənisiq dilindən uzaq, ağır sintaksisle qu'rulur. Bu, dərsliyin oxunuşunu mexaniki prosesə çevirir. PISA 2018 və 2022 nəticələri göstərir ki, oxu savadlılığında zəif nəticə göstərən ölkələrdə şagirdlərin böyük hissəsi oxuduğu mətni şərh etməkdə çətinlik çəkir. Azərbaycanda da oxu savadlılığı üzrə göstəricilərin



əşy়ası olmasına dərslik dili ilə birbaşa əlaqəlidir. Statistik məqayisələrdə oxu savadlılığında yüksək nəticə göstərən Estonia və Finlandiya yada dərsliklərin dili qısa cümlələrə, gündəlik həyat nümunələrinə və mərhələli izaha əsaslanır.

Mənfi cəhətlərdən biri dərsliklərin hazırlanma mərhələsində "uşaq dili" ilə işləyən peşəkar redaktorların faktiki olaraq sistemdə kənarada qalmasıdır. Mövcud redakta prosesi əsasən orfoqrafiya, terminoloji uyğunluq və formal korrekte ilə məhdudlaşdır. Halbuki uşaq psixologiyası, inkişaf səviyyəsi və idrak yüksək ixtisaslaşmış redaktorlar dərslik komandasının ayrılmaz hissəsi olmalıdır. Inkişaf etmiş ölkələrdə dərsliklər çap olunmadan əvvəl pilot oxunuşdan keçirilir. Almaniya və Niderland təcrübəsində dərslik layihələri real sinif mühitində sınaqdan keçirilir, şagirdlərin anلامadığı hissələr rəsmi hesabatlarda qeyd olunur və yalnız bundan sonra çap icazəsi verilir. Azərbaycanda isə çox zaman problemlər də-

slik dövriyyəyə buraxıldığdan sonra üzə çıxır.

Bununla yanaşı, müsbət tərəfləri xüsusi qeyd etmək lazımdır. Elm və Təhsil Nazirliyinin və Təhsil İnstitutunun son illərdə dərslik keyfiyyəti ilə bağlı monitoringlər aparması, problemləri açıq şəkildə etiraf etməsi və növbəti neşrlərdə dəyişiklik və etməsi mühüm institutional dönüşün əlamətidir. Təhsildə uzun müddət inkar edilən məsələlərin bu gün rəsmi səviyyədə müzakirə edilməsi və düzəlişlərin planlaşdırılması düzgün idarəetmə ya-naşmasından xəbər verir. Bu, nazirliyin data əsaslı qərarvermə modelinə keçidinin real göstəricisidir.

Müqayiseli yanaşma göstərir ki, uğurlu təhsil sistemlərində dərsliklər "bilgi yığımı" deyil, "öyrənme ssenarisi" kimi dizayn olunur. Yaponiya və Singapurda dərsliklər müəllimi təkrar edən yox, müəllime istiqamət verən və şagirdi düşündürən materiallar kimi hazırlanır. Bu ölkələrdə şagirdin mətni anlama faizi monitoringlərlə ölçülür və əgər göstərici gözlənilən səviyyədən aşağıdırsa, dərslik istifadədən çıxarılır. Azərbaycanda da bu cür neticəyönümlü mexanizmlərin tətbiqi dərslik islahatının keyfiyyət sıçrayışı yaradı bilər.

Hesab edirəm ki, dərslik probleminin indiyə qədər tam həll olunmamasının səbəbi dəyişikliklərin daha çox forma, az isə məzmun üzerinde qurulmasıdır. Dil sadələşdirilmişdir, cümlə şagirdin düşüncə tərzinə uyğunlaşdırılmışdır, dərslik müəllimin izahına möhtac qalacaq. Halbuki dərslik uşaqın ilk müəllimi olmalıdır. Elm və Təhsil Nazirliyinin başlatdığı müzakirə və islahat istiqaməti doğru adımdır və əgər yanaşma köklü şəkildə dəyişəsə, dərsliklər artıq şagird üçün çətinlik mənbəyi yox, öyrənmənin əsas dayaq nöqtəsinə çevrilə bilər.

**Arzu Qurbanlı**



Azərbaycan  
Respublikasının  
Medianin İnkışafı  
Agentliyi

*Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianin İnkışafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə "ekoloji və ətraf mühitin mühafizəsi" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb*

# Azərbaycanda su qılığı gözlənilirmi?

Ekoloq mühüm məqamlara aydınlıq gətirdi



**D**ünyada və Azərbaycanda su ehtiyatları sürətlə tükenir. Başda Birləşmiş Millətlər Təşkilatı və YUNESKO olmaqla əlaqədar təşkilatların hesablarına görə, həm dünyada əhali artımı, qlobal istiləşmə və quraqlıq kimi faktorlar səbəbindən suya tələbat hər il artır, şirin su ehtiyatları isə azalır". Bu sözleri SIA-ya açıqlamasında Səma və Ekosial-iqtisadi İnkışafa Yardım İctimai Birliyinin sədri İradə Həsənova deyib.

Onun sözlərinə görə, su yaşamaq üçün ən əsas ehtiyacımızdan biridir: "Dünyanın bir çox yerlərində insanlar içmək və ya yemək bişirmek üçün sudan məhrum durlar. Təbiətdə çoxlu evlər daşqınlar nəticəsində dağılır. Başqa sözə, qlobal balans hazırlıda olması lazımlığından çox fərqli işləyir. Afrika ölkələrinin uzun illərdir mübarizə apardığı su qılığı indi Yaxın Şərqi ölkələrində de yaşınanır. Bu arada ele ölkələr var ki, orada yaxın gələcəkdə su qılığı gözlənilir. Buna görə de bütün dünyada su problemləri və həlli yolları araşdırılır. Su qılığının bir çox səbəbi var və bunun nəticələri bütün dünya tərəfindən narahatlılıq izlənilir.

Su qılığının nə olduğu və bunun nədən qaynaqlandığı səali bir çox ölkələr və fərdlər üçün aktual mövzudur. Hazırkıda 80 ölkə su çatışmazlığından əziyyət çekir. Dünyanın 70%-nin su ile örtülməsi çoxlarının su qılığı məsələsinə lazımcı qiymətləndirməməsinə səbəb olur. Bununla belə, insanlar və heyvanlar üçün mövcud olan şirin suyun miqdarı bu 70%-in yalnız 2,5%-ni təşkil edir.

Su ehtiyatları hər bir ölkənin iqtisadi inkışafı, ərzadı təhlükəsizliyi və ekoloji tarazlığının mühüm komponentidir. Azərbaycanda su qılığı problemi son illər daha da kəskinleşməsi, iqlim dəyişmələri, transsərhəd çayların axınının azalması, əhali və sənaye artımı su resuslarına təzyiqi xeyli artmış-

dır. Hazırkıda ölkənin su ehtiyatlarının təqribən 70% -i qonşu ölkələrdən axan çaylar və sitəsile formalasır ki, bu da Azərbaycanın su təhlükəsizliyini regional münasibətlərə həssas edir. Bu səbəbdən su resuslarının səmərəli idarə edilməsi strateji məsələ kimi deyərləndirilir.

Su qılığının aradan qaldırılması üçün Milli Su Strategiyasının tətbiqi və vahid idarə sistemi, rəqəmsal su monitorinq-sensorlar, peyk izləmə, real vaxt məlumat bazası yaradılmalıdır. Kənd təsərrüfatında damcı və yağışvarma suvarma sistemlərinin geniş tədbiqidən, quraqlığa davamlı bitki sortlarının seçilməli, fermerlər üçün təlim və subsidiyaların artırılması nəzərdə tutulmalıdır. Eyni zamanda köhnə kanalların betonlaşdırılması və boru sistemə keçmək, su anbarlarının genişləndirilməsi, kiçik su yiğma hovuzlarının tikilməsi, şəhərlər üçün yağış sularının toplanması sistemləri yaradılması işlər aparılmalıdır.

Bundan əlavə meşələrin bərpası artırımlı, çay hövzələri təmizlənməli və qorunmalı, yeraltı suların normadan artıq istismarının qarşısı alınmalıdır. Azərbaycanda su qılığı tekke effektiv mübarizə deyil, həm de sosial-iqtisadi və ekoloji yanaşmalar tələb edir. İdarəetmə sistemlərinin təkmilləşdirilməsi, suvarmada modern texnologiyaların tətbiqi, infrastrukturun yenilənməsi və ictimai şürur artırılması ölkənin su təhlükəsizliyinin təminində əsas istiqamətlərdir. Bu tədbirlər gecikdirilmədən tədbiq edildiyi təqdirdə həm kənd təsərrüfatı, həm de ümumi sosial rifah üçün dayanıqlı inkışaf mümkün olar.

Vətəndaş cəmiyyəti olaraq su qılığının səbəbləri, onun nəticələri və təsirləri kimi məsələləri prioritətlişdirməliyik və su qılığında payımızı azaltmaq üçün fərdi tədbirlər görməliyik".

Günel Fərzəliyeva

## "SƏS" qəzetinə abunə kampaniyası davam edir!

«SƏS» QƏZETİNƏ  
ABUNƏ OLMAQ İSTƏYƏNLƏR  
AŞAĞIDAKI YAYIM  
ŞİRKƏTLƏRİ İLƏ ƏLAQƏ  
SAXLAYA BİLƏRLƏR



1. Azərpoçt Poçtdaşımı Mərkəzi – 0125984955, 0552004544
2. Mətbuat Yayım MMC – 0124411991, 0124404694
3. Səma Mətbuat Yayım – 0125940252, 0503336969
4. Pressinform MMC – 0125115191, 0504560835, 0553156002
5. Qaya Mətbuat yayım – 0125667780, 0502352343
6. Ziya LTD – 0124977696, 0503067744
7. Bakmətbuat MMC 0502644010

**1 nüsxə 1 ayılıq 8 AZN**

**6 ayılıq 48 AZN**

**1 illik 96 AZN**

ABUNƏÇİLƏRİMİZİN XİDMƏTİNDƏYİK  
Müraciət, şikayət, yazı, təbrik və başsağılıqlarınızı dərc etməyə hazırlıq!

## Bünövrədən mənzil almağın hansı riskləri var?

**EKSPERT DANİŞDI**

**D**aşınmaz əmlak bazarında bünövrədən mənzil almaq məsələsi alıcılar üçün həm cəlbəci imkanlar, həm də diqqət tələb edən risklər yaradır". Bu sözləri SIA-ya açıqlamasında mənzil üzrə ekspert Anar Nəsimov deyib.



Onun sözlərinə görə, bu qərarı verəkən tikinti şirkətinin reputasiyası, layihənin icra mexanizmi, maliyyə təminatı və dövlət qeydiyyatı kimi amillər ciddi şəkildə araşdırılmalıdır: "Erkən mərhələdə mənzil almağın en böyük üstünlüyü qiymətin aşağı olmasıdır. Tikinti prosesində kvadratmetr dəyəri mərhələli şəkildə artlığı üçün alıcı həm qənaət edir, həm də gələcəkdə mənzilin bazar qiyməti yüksələndə əlavə qazanc əldə edə bilər. Digər bir üstünlük seçim imkanının geniş olmasına: mərtəbə, istiqamət, otaq sayı və planlaşdırma baxımından alıcı daha sərbəst qərar verir. Bununla yanaşı, bünövrədən mənzil almaq müyyən risklər də yaradır. Tikintinin gecikməsi, şirkətin maliyyə çətinliyə düşməsi və ya layihənin sənədləşmə mərhələsində problemlərin ortaya çıxmazı alıcı üçün narahatlı yarada bilər. Buna görə de alıcı ilk növbədə şirkətin əvvəlki layihələrinə, təhvil tarixlərinə, tikinti izi və mülkiyyət sənədlərinin qaydasında olmasına diqqət yetirməlidir. Sığorta mexanizmləri, müqavilədə hüquqi təminatlar və dövlət reyestrində qeydiyyat bu riskləri minimuma endirən əsas faktorlardır.

Bünövrədən mənzil almaq düzgün araşdırma aparıldığı halda həm sərfeli investisiya, həm də gələcək üçün ağıllı seçim olmalıdır. Lakin bu proses emosional deyil, faktlara əsaslanan qərarla həyata keçirilməlidir".

Ziya Hikmətoğlu

**Baş redaktor:**  
**Bəhrüz Quliyev**

Ünvanımız:  
**Bakı şəhəri,  
Üzeyir Hacıbəyli  
küçəsi, 66.**

Şəhadətname: № 022492  
<http://www.ses-news.az>  
<http://www.sesqazeti.az>  
E-mail: ses@sia.az

"ƏLİNÇƏ" AZƏRBAYCAN XƏYRİYYƏ CƏMIYYƏTİNİN ORGANI.  
QƏZET 1991-Cİ İL  
YANVARIN 11-DƏN ÇIXIR

Tel: 598-33-90  
Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi ilə müəllifin mövqeyi üst-üstə düşməyə biler.

**Qəzet bazar və  
bazar ertəsindən  
başqa hər gün  
nəşr olunur**

**Tiraj: 3000**